

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljno pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravnistvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Prvi glavni zbor itd. — V zadevi slov. uč. društev. — Kako more učitelj itd. — Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk. — Pedagogički razgled. — Književno poročilo. — Slovniški pogovori. — Dopisi. — Na grobu Viljemine Čizek-ove. — Razne stvari. — Spremembe pri učiteljstvu. — Inserati.

 Prihodnja „Popotnik-ova“ številka izide mesto dne 25. vže 22. aprila.

Prvi glavni zbor

„zaveze slovenskih učiteljskih društev“ v Ljubljani.

„Zaveza slovenskih učiteljskih društev“ bode imela dne 22. in 23. aprila t. l. v Ljubljani svoje prvo glavno zborovanje sè sledečim dnevnim redom:

A.
V ponedeljek, dne 22. t. m. ob šestih zvečer v Čitalničnih dvoranah zborovanje delegatov.

1. Poročilo o delovanju osnovalnega odbora in „o denarstvenih zadevah zaveze“.
2. Volitev upravnega odbora „zaveze“ (§ 21 prav.) in 4 rediteljev za glavni zbor.
3. Določitev, oziroma razširitev vspeveda za glavni zbor. (§ 21 prav.) Opomba. Ako se je morda izrazila v katerem društvu želja, naj bi se pri glavnem zboru razpravljalo v katerem posebnem, času primernem vprašanju, tako lahko dotični č. gg. delegati tó posebno naglašajo in predlagajo, če imajo le za svoj predmet tudi zanesljivega referenta.
4. Posvetovanje o „zaveznih“ pravilih in določitev društvenega glasila (§ 21 pravil);
5. Določitev letnih doneskov od članov „zaveze“. (§ 7 alineja 1);
6. Prosti razgovori.

B.

V torek, dne 23. aprila ob 10. uri dopoldne

Glavni zbor.

1. Pozdravi.
2. Predavanje „o reformi računstva“. Gosp. prof. L. Lavtar iz Maribora.
3. „O našem strokovnem listu“. Gov. gosp. Krist. Bogatec. (Dalje po sklepu delegatov. Gl. točko 3 pod A.)

C.

Popoldne banket, zvečer zabava. Natančneje o tem naznani se pozneje.

3. Učitelj bodi s svojim taktim vedenjem vzor in dober izgled ne samo učencem, temveč tudi občinstvu. „Verba movent, exempla trahunt!“ (Beseda miče, izgled vleče.) Učitelj se naj varuje očitnih strankarskih bojov in vseh nedoslednostij, da ne postane predmet časnikarskih dopisunov. Skrbi naj, da se prikupi ljudstvu, gorje mu, kdor se mu kaže sovražnika, proti takemu obrne ljud prej ali slej občutljivo ost svoje nevolje. Tak učitelj izgubi spoštovanje pri ljudstvu in tovariših ter mu ni možno ni z najmanjšim vspehom delovati na spodobno obnašanje mladine; kajti manjka mu veljave, te častite matere vsega poduka in vzgoje.

4. V dolnji Avstriji, na Českem in Moravskem je postala v novejšem času potrebna navada, da sestavi učiteljstvo tako zvani šolski red, katerega dadó krajni šolski sveti tiskati po več 1000 izvodov ter jih s privoljenjem okrajnih šolskih oblastnij razdelé vsako leto med roditelje šolo obiskujočih otrok. V teh šolskih redih je koncem pravega šolskega reda v ožjem smislu dodan v tekočih točkah návod za spodobno obnašanje mladine zunaj šole. Te točke šolskega reda zunaj šole se odnašajo 1. na obnašanje v cerkvi, 2. na hojo v šolo in iz šole, 3. na obnašanje doma, 4. v njih je natančno označeno kedar ne smejo roditelji dece seboj voditi v gostilne, gledišče, na plesišče itd., kakor namreč krajevne razmere zahtevajo. Tak tiskan šolski red je za otroke postava velike važnosti in vrednosti. Za uredenje takih šolskih redov*) naj se torej učitelj briga ter naj krajnemu šolskemu svetu vrednost in veljavo takih šolskih redov razloži, morda se mu posreči svojo nakano doseči. Ti šolski redi se naj prilepijo v učnih sobah, na hodnikih šolskega poslopja, v občinskih pisarnah in sploh na vsak primeren kraj, da si pridobé očitno in postavno veljavo. Na Českem so tudi že po nekaterih krajih uvedli v področje krajnih šolskih svetov posebna šolska sodišča (členi: krajni šol. svet in učiteljsko osebje dotične šole), v katerih se kaznjujejo izvenredno pokvarjeni učenci, ki žalijo šolski red v ožjem, t. j. šolskem in v širjem, izvenšolskem smislu s svojim pohujšljivim obnašanjem.**)

5. Mesečne seje večrazrednic se naj ne vrše samo radi notranjega šolskega reda. V istih naj učiteljstvo večkrat razpravlja možnost in način, kakó bi se dalo v dotičnem kraju sodelovati tudi zunaj šole na vzgojo mladine. Krajevne razmere zahtevajo večkrat posebnih ozirov in te je treba učitelju poznati.

6. Učitelj se naj seznani z vsebino vseh knjig šolarske knjižnice, da jih lahko vporablja pri učencih, pri katerih bi mogle vzgojno delovati kot dober primer in vzor na dušo in srce njihovo. Nekaj dobrega semena pade sicer na nerodovitna tla, a kolikor toliko delujejo vendar take knjige na odstranjenje človeških slabostij in pogreškov.

To bi bile najvažnejše točke; iz katerih se dá izvesti več pánog. Sicer si pa zna razumni učitelj iznajti različna sredstva in načine, ki bi mu rabili v ta namen. „Omni morbo suum remedium!“ Za vsako bolezen posebej zdravilo!

*) O priložnosti priobčimo takega ali sličnega v „Popotniku“.

Pis.

**) Tudi o takih sodiščih nameravamo v „Popotnik-u“ obširneje govoriti.

Pis.

Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk.

Iz latinskega jezika preložil prof. Fr. Brežnik.

(Dalje.)

Zatorej je treba vže omenjena¹⁾ nazore stvari vsprejeti, katere Grki *φαντασία* imenujejo in vse, o čemer nameravamo govoriti pred očmi imeti, osebe, vprašanja, up, strah ter je občutiti. Kajti sree in moč duha napravljata ljudi zgovorne. Zató tudi neizobraženim besed ne manjka, ako le njihovo sree kaka stvar zanima. Potem se ne sme pazljivost duha samo na eden predmet obračati, ampak ob enem na več, ki se skup držé; kakor gledamo ako oči obremo po kaki ravni poti, ob enem vse, kar je na njej in okoli nje, in vidimo ne samo najskrajnejše stvari, ampak do kraja. Zgovornost pa tudi vzbujata častilakomnost in pohvala, katere od predavanja pričakujemo. Znabiti se komu čudno zdi, da se izpodbada nepripravljen govor po množici poslušalcev, kakor vojak po glasu trobil, dočim se pisanje samote veseli in družbe ogiblje. Potreba govoriti, menim jaz, vzbuja in izražuje globočee misli, in hrepenenje po dopadanju povečava navdušenost. Tako zelo gleda vse na plačilo, da tudi na zgovornost, da-si ima ona še največ zabave v sebi, najbolje vpliva takoj sledeča korist pohvale in dobrega mnenja. Vendar naj nihče ne zaupa toliko svoji nadarjenosti, da bi pričakoval, da mu se bode takoj posrečilo; ampak tako, kakor sem propisal navodilo za zbiranje mislij, hočem tudi spretnost nepripravljeno govoriti polagoma vzgajati od majhnega početka do dovršenosti, ki se da le z urjenjem doseči in ohraniti. Sicer pa je treba tako izuriti se, da premišljevanje ni vsekako boljše, ampak varnejše postopanje, ker so to spretnost mnogi dosegli ne le v prozi ampak tudi v pesnih kakor Antipater²⁾ Sidonski in Sicinij Arhija³⁾; kajti Ciceronu⁴⁾ moramo verjeti; saj so tudi možje naše dobe to storili in še delajo. A jaz ne držim te stvari za posebno pohvalne (kajti stvar ni niti koristna niti potrebna), pač pa je dober vzgled za vspodbujanje onih, ki se za forum pripravljajo. Vendar se ne sme tej spretnosti nikdar tako zaupati, da se ne bi vsaj nekaj trenutkov ki nikjer ne bodo manjkali, porabilo za premišljevanje onih stvari, katere hočemo povedati; pred sodiščem in na foru je vedno dosti časa. Saj nihče ne govori o stvari, katere se ni naučil. Nekateri deklamatorje vspodbuja napačna častilakomnost, da hočejo takoj govoriti, ko jim se je prepirna stvar razložila; oni celo besedo zahtevajo, s katero naj bi začeli, kar je posebno neukusno in komedjaško. A zgovornost zasmehuje take ljudi, ki jo tako sramotijo, in one ljubi, ki želijo zdeti se bedakom, olikani imajo izobraženci za bedake. Ako bi pa razmere kedaj zahtevale takoj govor držati, bode precej okretnega duha treba, morala se bode vsa

¹⁾ Kvint. VI, 2, 29.

²⁾ Antipater Sidonski je bil aleksandrijski pesnik okoli 135. pr. Kr.

³⁾ Grški pesnik Avrel Licinij Arhija je bil rojen v sirski Antiohiji l. 120. pr. Kr. Leta 102. se je prišel v Rim, kjer se je seznanil z Lukúlom in drugimi odličnimi Rimljani. Leta 63. se je podal z Lukúlom v Sicilijo, pri kateri priliki so mu Herakljani podelili rimsko meščanstvo. Pa nek Gracij mu je l. 61. pravico do tega meščanstva odrekal ter ga tožil. Cicero je pesnika Arhijo z govorom „pro Arhia počta“ vrlo branil in mu rimsko meščanstvo rešil. Izmed večih pesniških proizvodov Arhijevih nam se ni nič ohranilo; le nekatere napisnice v grški antologiji (zbirki) nosijo njegovo ime.

⁴⁾ Cic. de orat. III, 50 pro Arhija počta 8, 18.

dušna moč za predmet porabiti in za ta čas bo treba skrb za izraze popustiti, ako ne bode mogoče obojega doseči. Potem bodeta odmor dala precej počasno izgovarjanje in oprezen in kakti negotov govor, vendar tako, da se bode dozdevalo, da premišljujemo ne pa obtičavamo. To velja za ta čas, ko iz luke jadramo, ako nas veter žene, dočim še ladijska oprava ni pripravljena; potem bomo ob enem med vožnjo polagoma jadra pripeli, vrvi uredili in želeli, da se veter v jadra upré. To je bolje nego udati se praznemu besedovanju kakor burji, da nas odnese, kamor hoče.

Pa ta spretnost se s taistim trudom ohrani kakor pripravi. Kajti teoretski nauki, katerih smo se navzeli, se sicer ne pogubé takoj, tudi zlog zgubi s pre-stankom v vežbanju le malo hitrosti vendar se ta pripravljenost in hitrost govorjenja le z vajo ohrani. Vaja je pa tedaj najboljša, ako vsak dan govore držimo pred precej mnogoštevilnimi poslušalci, posebno takimi, za katerih raz-sodbo in mnenje smo v skrbeh; kajti le redko kedaj se kdo samega sebe dosti boji. Vendar je bolje, ako samemu sebi govor držiš kakor sploh ne. Nahaja se še druga vaja v zbiranju mislij, ako razpravljaš cele tvarine sicer molče a vendar kakor da bi sam seboj govoril, in ki se lahko vselej in povsodi godi, ako nimamo drugega dela, in je deloma koristnejša nego ravno preje priporočena. Kajti na ta način sestavlja se bolj marljivo govor nego na oni, kjer se bojimo, da bi zvezo govora zgubili. V drugem oziru je pa prva boljša, ker pospešuje moč glasu, spretnost jezika in kretanje telesa, ki tudi samo govornika, kakor sem rekel¹⁾, vznjua in izpodbada z mahanjem rok, in stopanjem nog, kakor bajé levi z repom delajo. Učiti pa se je treba vedno in povsodi. Saj nismo skoraj nobeden dan z opravi tako obloženi, da ne bi mogli nekaj trenutkov ostale delavnosti uporabiti za pisanje ali čitanje ali govorjenje, kar je po Cicero-novem²⁾ poročilu Brut delal. Saj je C. Karbo³⁾ običaval celo v šotoru uriti se v tej govorniški vaji. Tudi tega ne smemo zamolčati, kar se taistemu Ciceronu dopada, da naš govor nikjer ne bode zanemarjen; vse kar koli in kjer koli govorimo, naj bo vsaj primeroma dovršeno. Pisati pa gotovo ni nikdar več treba kakor če hočemo mnogo z mesta govoriti. Kajti tako se bode ohranila izvrstnost izrazov, površni izrazi pa bode globočje korenine dobili; kakor kmetje zgornje korenine vinske trte, ki jo na površje vlečejo, porežejo, da se spodnje poglobijo in okrevajo.

Ako oboje skrbno in marljivo izvršimo pospešuje jedna vaja drugo, tako da zbog pisanja bolj natančno govorimo, zbog govorjenja laže pišemo. Torej je treba pisati, kolikorkrat bode mogoče; ako pa to ne bode mogoče, pre-mišljevat; ako pa nobeno ne bode dano, si je vendar prizadevati, da se ne vidi niti govornik v zadrego spravljen niti pravdar popuščen. Navadno se pa pripeti, da oni, ki imajo mnogo opraviti, najpotrebnejše stvari in le začetek zapišejo, drugo pa, kar že iz doma seboj prinesejo, v glavi imajo, in nepri-čakovane ugovore z mesta pobijajo. To je delal M. Tulij, kakor je očitno iz

¹⁾ III, 21.

²⁾ Cic. de orat. 10, 34.

³⁾ Gaj Papirij Karbo je kot ljudski tribun l. 131. pr. Kr. in kot konzul l. 120. mnogo deloval na socialnem in političnem polju; odlikoval se je pa tudi kot izvrsten govornik (summus orator.) Prim. Cic. Brut. 27, 103.

njegovih zapiskov. Med ljudmi se nahajajo še zapiski drugih mož in so bili slučajno v taisti obliki najdeni, v katerej jih je kdo sestavil namerjajoč govoriti, potem so bili v knjige razvrščeni, n. pr. pravde, katere je Servij Sulpicij⁴⁾ razpravljaj, od katerega imamo tri govore; a zapiski, o katerih govorim, so tako natančni, da mi se dozdeva, ka so bili navlašč potomcem v spomin spisani. Kajti Ciceronove za dotično priliko sestavljene zapiske je oproščenec Tiro okrajšal; a jaz jih ne zagovarjam zato, ker mi ne dopadejo, ampak da bi bili tem bolje občudovani. Tukaj dopuščam brez obotave kratke zapiske in zvezke, ki se pač v roki držé, in v katere se sme semtertje pogledati. To pa, kar Lenas⁵⁾ priporoča, mi se ne dopada, namreč po poglavjih celo onih stvari, katere smo zapisali, vsebino vknjiževati v zapiske. Kajti ravno to zanašanje povzročuje nemarnost v učenju na izust in raztrga in izpači govor. Jaz pa mislim, da se ima le to zapisati, kar si hočemo zapomniti. Saj tudi to pripeti, da nas premišljevanje nazaj pokliče k onim izdelkom in ne pusti, da bi poskusili srečo trenutka. Tako omahuje dvojljiv duh med obema, ker si zapisanega ni zapomnil, novega pa ne išče. Toda za razpravo o spominu je določeno mesto v sledeči knjigi, in se ne sme temu oddelku pridejati, ker je treba preje še druge stvari razpravljati.

(Dalje prih.)

Pedagogiški razgled.

Rusija. (Desetletje osnovnih šol v Petrogradu.) Koliko zamore za pravo prosveto in napredek naroda vneta oblast v kratkej dobi na šolskem polju storiti, nam daje mestna дума (magistrat) v Petrogradu sijajni primer; kajti morda ni mesta, v kojem bi se šole v 10 letih 14krat pomnožile. V letu 1887. se je izpolnilo 10 let od prehoda 16 prihodskih (farnih) šol Petrograda v vodstvo mestne uprave. Do l. 1877 bile so te šole podredjeni neposredni upravi ministerstva narodnega prosveščenja. V vseh 16 šolah je okolo 800 učencev; a izdalo se je za nje na leto 17.000 rub. Šole so bile v slabem stanju; iz vseh jih je samo 5 bilo pomeščenih v nekoliko povoljnih sobah, vse druge so imele tesne, vlažne, hladne prostore; tudi klopi in druge šolske reči so bile nepovoljno ustrojene. Knjižnice so bile le pri dveh šolah primerne, pri vseh ostalih, ako so tudi bile knjižnice, bile so nedostatne in niso vstrezale svojemu namenu. Ko pa je mestna дума dobila osnovne šole v svojo upravo, je osnovala šolski odbor, kojemu je izročila skrb za to važno institucijo. Najprej je odbor priiskrbel za vže obstoječih 16 šol boljše in prostornejše sobe. V l. 1877 je bilo otvorjenih 7 novih šol in namesto 11.000 je дума izdala za osnovne šole 75.000 rubeljnov.

V prvih 5 letih so letni izdatki narastli na 283.000 rub., a šole so se pomnožile na 128⁶⁾ z 5910 učenci. Od l. 1882—87 je bilo otvorjeno še 102 šol, tako, da je bilo v letu 1887 vseh osnovnih šol 230 z 11.036 učenci, za koje se je izdalo 500.000 rub. — V letu 1879 bil je vstanovljen povodom zaraznih boleznij redni zdravstveni nadzor čez osnovne šole, ki je sestavljen tako-le: 1. Zdravstveni odbor; 2. 11 okrožnih sanitarnih popečiteljev; 3. 12 sanitarnih in 24 mestnih zdravnikov. Za nadzor in pomoč bolnim učencem je bilo za

⁴⁾ Prim. pogl. 1.

⁵⁾ Popilij Lena je bil sodobnik Kornelija Celza (Kvint, III, 1; XI, 3.)

⁶⁾ Omenjene šole so enorazredne; razen teh je še v Petrogradu 5 ministerskih meščanskih šol in mnogo privatnih zavodov.

Slovniški pogovori.

Piše prof. J. P—a v Ljubljani.

(Dalje.)

Sta uporabljena prosta glagola: dati in migniti (mignoti) tudi iz namena za primeri voljena in ne slučajno?

Mislim dá.

Torej so vsi glagoli, prosti in sestavljeni, za primere iz namena voljeni in dovršni?

Vsi.

Kaj bi pa sledilo, da se med za primere uporabljenimi glagoli tudi nahaja kak glagol nedovršnik?

Da nam v pravem glagolnem ali tvorno-preteklem I. deležniku rabijo glagoli dovršniki in nedovršniki.

Kaj pa mora slediti, ker se med njimi ne nahaja nobenega glagola nedovršnika, kaj meniš?

Da nam v pravem glagolnem ali tvorno-preteklem I. deležniku ne rabijo glagoli nedovršniki, ampak le glagoli dovršniki.

Nam rabijo tudi v opisalnem ali tvorno-preteklem II. deležniku le dovršni ali le nedovršni ali oboji, t. j. dovršni in nedovršni.

Zakaj neki?

Da ni tako, bilo bi se prilično omenilo.

Sedaj, ko veš, kako se pravi glagolni ali tvorno-pretekli I. deležnik tvori in od katerih glagolov nam rabi, išči, so-li sledeči deležniki pravilni po tvoritvi in rabi: padši, pretressi, legši, rekši, vrgši iz vrrgši; drgnivši (drgnovši), dregnivši (dregnovši); branivši, kupivši; igravši, plačavši, končavši; gostovavši?

Deležniki: padši, pretressi, legši, rekši, vrgši; dregnivši (dregnovši); kupivši; plačavši, končavši so po tvoritvi in rabi pravilni; deležniki: branivši; igravši in gostovavši so sicer po obliki pravilni, a ne po rabi.

Zakaj so prvi oziroma oblike in rabe, ostali trije pa le oziroma oblike pravilni?

Prvi zato, ker so se po više navedenem pravilu od glagolov dovršnikov tvorili, ostali trije pa od glagolov nedovršnikov.

Se tvorno-pretekli I. deležnik glagolov nedovršnikov nikdar ne jemlje v rabo?

Seveda se jemlje, da-si ravno bi se ne smel nikdar v rabo jemati.

Torej ga je napačno rabiti?

Napačno.

Kaj pa misliš o sledečih deležniških oblikah: počevši, pričevši, začevši; izevši, najevši, objevši, otevši, prejevši, prijevši, snevši, verjevši, vnevši, vzevši, zajevoši; zatevši, pozevši, dospévši in pridši, so-li prav tvorjene in ob takistem tudi pravilne ali ne?

Da so tudi po više navedenem pravilu tvorjene.

Kako neki?

Počevši, pričevši in začevši iz nedoločnikovih osnov: poče, priče in zače glagolov: početi, pričeti in začeti; izevši, najevši, objevši, otevši, prejevši, prijevši, snevši, verjevši, vnevši, vzevši in zajevoši pa iz nedoločnikovih osnov: ize, naje, obje, ote, preje, prije, sne, verje, vne, vze in zaje glagolov; izeti, najeti, objeti, oteti, prejeti, prijeti, sneti, verjeti, vneti, vzeti in zajeti in: zatevši, pozevši, dospévši in pridši pa iz nedoločnikovih osnov: zate, poze, dospe in prid iz priid glagolov: zateti, požeti, dospeti in priti iz priidti.

Torej so vsi ti deležniki pravilno tvorjeni?

Seveda so!

(Dalje prih.)

Dopisi.

Od beneške meje, 19. marcija. [Izv. dop.] V 2. číslu „Popotnik-a“ govoril sem tudi o „zavezi slov. učit. društev“ ter sem nasvetoval, naj „glavno zborovanje“ odpade popolnoma, a „zavezi“ naj bode najviša instanca — zavezna delegacija. Toda vtemeljuje ta svoj nasvèt, pozabil sem na glavne argumente za korenito vtemeljitev. Naj pojasnim danes to zadevo nekoliko do- ločneje.

Pomisliti nam je, da je „zaveza slovenskih učiteljskih društev“ bistveno vse nekaj drugega, kakor če bi si osnovali in imenovali to naše zdru- ženje „vseslovensko učiteljsko društvo“. Do zadnjega bi imel namreč vsak član svoje popolno pasivno in aktivno volilno pravo in vsa prava bi bila združena z osebo neposredno. Vse drugače je pri naši „zavezi“, pri kateri so vsi člani vdeleženi posredno po svojih domačih društvih. Vsak član zamore vršiti toraj vsa svoja prava le neposredno, da v svojem do- mačem društvu govori, nasvetuje ter daje delegatom vodila za — zborovanje (ne sejo!) delegatov. Naše združenje ni neposredno, da zopet poudarjam, ampak le posredno, potem domačih učit. društev, ki imajo še le do zaveze vsa prava, katera vršé izbrani in pooblašteni delegati. In v najvišji upravi morajo biti zastopana vsa zavezna društva, sicer zgubi „zaveza“ svoj pomen ter postane „vseslovensko učiteljsko društvo“, kar je pa za naše okoliščnosti skorej malo-ne nevarno. Po pravilih naše „zaveze“ pa bodo zastopniki vseh zavez- nih društev popolnoma podrejeni le nekaterim učiteljskim društvom, ali le učiteljstvu v okolici tistega kraja, kjer bi se vršilo glavno zborovanje.*) Nikakor namreč ni upati, da bi se vdeležilo takih zborovanj učiteljstvo iz vseh pokrajin, kajti potovanje stoji mnogo denarja, katerega učiteljstvo nima na osta- janje; saj še delegati ne dobé povsod zadosti potnine! S kratka: proč z „glav- nim zborovanjem!“ Zavezna delegacija nas bode stala popolnoma zadosti, a kar delegati napravijo, naj bode vsem prav, saj bodo delegati zastopniki vseh zaveznih društev in v zavezi stoječega učiteljstva!

S tem pa nikakor ne želimo, da bi pri zborovanjih zavezne delegacije morali navadni člani molčati. Ne! tudi nedelegati naj sodelujejo, govoré in svetujejo. Dá, celo želiti je, da se takih zborovanj vdeležuje učiteljstvo kolikor možno v velikem številu, kajti to bode naši sveti stvari le v korist, učiteljstvu pa v veselje in čast. Vdeležba bi bila na tak način mnogo ogromnejša, kakor pri nameravanih „glavnih zborovanjih“, kajti prišli bi gotovo vsi tisti, ki bi prihajali k glavnim zborovanjem, in poleg tega še delegati vseh zaveznih dru- štev kot glavni vdeležniki. Toda urediti je treba razmerja med obojimi, kar bi izvršili, če združimo 6. in 7. točko § 7. nekako tako-le: „Vsak član v zavezi stoječega društva ima pravico pri zborovanjih zavezne delegacije govoriti, de- bate se vdeleževati in goste vpeljavati s sporazumljenjem načelnikovim (ali upravnega odbora!); predloge stavljati, glasovati, voliti in voljen biti pa imajo pravico le delegati“.

Nadalje bi želeli, da bi se vendar že objavil čas in dnevni red bodočega zborovanja. Naše želje so znane. Želimo namreč, da bi pričelo to zborovanje 23. aprila. Za dnevni red bi pa priporočali naslednje točke, katere naj bi po- tem poslali tudi češki, poljski in nemški „zavezi“: 1. Peticija na državni zbor za pokrajšanje službene dobe na 35 let, — sicer kdo bo kaj vžival iz penzij- skih zalogov? 2. Peticija istotako za boljše preskrbljenje učit. udov in sirot po vzoru, ki velja za državne uradnike; 3. Mogoče bi se sporazumeli za skupno peticijo za boljše urejenje pokojnine za učitelje; 4. Ponoviti znano peticijo za dvomesečne velike počitnice; 5. Ustanovi naj se odsek za izdajanje prepotrebne „knjižnice za mladino“, ki bi stala na trdnih nogah, in ne, da bi s tretjim

*) S tem mnjenjem se ne moremo zlagati. Mi tolmačimo „zavezne“ pravila drugače.

zvezkom že vse zaspalo v miru. Mogoče bi se vtegnili združiti s češkimi tovariši za ono lepo idejo, katero je zbudil „miláček naroda českého“ slavni naš Jan Lego. To stvar naj bi vedno imel v rokah poseben odsek pod načelnštvom urednika društvenega časopisa.

Zadnjič sem toplo priporočal „Slov. Svet“, ki ne služi nobeni politični stranki, marveč le vzvišenim nazorom, katerih naj bi se tudi učiteljstvo oklenilo nekoliko tesneje. Zdi se mi, da sem nekoliko dosegel, kajti oglasili so se nekoji vrli štaj. učitelji s kaj toplimi besedami. Toda še vse premalo — naprej! Ganimo se!

Rŷ.

Iz Središča, dné 6. aprila. (Ormoško učiteljsko društvo) je imelo v dan 4. aprila t. l. svoje drugo letošnje zborovanje v šolskem poslopju ormoškem. Društveni predsednik, gosp. Fran Rakuša, otvoril ob 11. uri zborovanje, pozdravljajoč navzoče ter predstavljajoč nam novega uda, g. Vauda, iz Ormoža, kateremu je iz ust navzočih zadonel za pozdrav krepek „Živio“. Za tem se s tužnim srcem spominja velike nesreče, koja je zadela visoko cesarsko obitelj, ž njo domovino in narode Avstrijske ter naznanja da je povodom smrti cesarjeviča Rudolfa tudi učiteljstvo našega okraja izrazilo svojo srčno boleost, poslavši po učiteljskem društvu potom visoke c. kr. namestnije pred stopnje Nj. Veličanstva primerno omilovalno pismo. Nemo se vzdignejo na to prisotniki v znak globokega sožalenja od svojih sedežev.

Po končanem opravičnem delu predaval je gosp. Megla iz Svetinj o „teoriji in praksi v ljudski šoli“. Razprava je bila vsestransko izvrstno sestavljena in na podlagi teh-le točiek izdelana: a) Kaj je teorija in kaj je praksa. b) Zakaj ne sme učitelj biti goli teoretik. c) Zakaj ne le samo praktik. d) Kako si pridobimo obsirne teorije. e) Kako si pridobimo veljavo prakse. f) Kaj sklepamo iz vsega tega. — Ker mislim, da bode g. Megla svojo razpravo itak kje priobčil, ne bom podrobneje o njej govoril. Omenim naj samo, da smo predavanju sledili od začetka do konca z veliko pozornostjo in da je naša splošna želja, naj se gosp. govornik še prav mnogokrat v društvenih sejah oglasi.

Govor gosp. Rakuša se je radi pomanjkanja časa moral preložiti na jedno prihodnje zborovanje.

Delegatoma k letošnjemu glavnemu zborovanju zaveze slovenskih učiteljskih društev bila sta soglasno izvoljena gg. Porekar in Rakuša.

Pri tej priliki sta imenovana delegata sprožila misel, da bi bilo zelo umestno in lepo, ko bi si hoteli vsi poslanci Spodnje-Štajerskih učiteljskih društev in sploh vsi učitelji s Štajerskega, ki se nakanijo zbora vdeležiti, svoje potne načrte tako osnovati, da bi se na velikonočni pondeljek predpoldnem vsi v Celju sšli (treba se tedaj z jutrašnjim vlakom voziti) ter potem skupno v Ljubljano dospeli.

Omenim še naj takoj sklep, vsled kojega se naj tisti udje našega društva, ki bi imeli morebiti kakšen nasvêt ali željo in bi radi da bi taisto poslanca naša pri glavnem učiteljskem shodu v Ljubljani zboru predlagala, v kratkem do jednega imenovanih delegatov obrnejo.

Prihodnje zborovanje in zajedno majniški izlet bode imelo društvo dné 2. maja in sicer na bližnji Hum, da si pri tej priložnosti ondi iz visokega domovanja gospoda Porekar-ja ogledamo prijazno okolico ormoško in se tudi nekoliko okrepimo s tamkajšnjim svežim in zdravim zrakom. Ko so še nekateri udje pri gosp. blagajniku svojo dolžnost storili, zaključil predsednik zborovanje, ko se je kazalec na uri vže na jedno pomikal in nas želodec opominjal, da treba storiti tudi zanj svojo dolžnost.

Zbrali smo se na to k skupnemu obedu v gostilni gosp. Kapusa, kjer smo se s prijateljskimi pogovori in veselim petjem še dolgo zabavljali. Končavši poročilo o slednjem zborovanju ormoškega učiteljskega društva, ne morem si kaj, da bi na tem mestu ne izrekel svojega veselja in radosti nad tem, da je

naše društvo začelo gojiti tudi umetno petje. Misel, vaditi se pred društvenimi sejami dolgo že je marsikateroga izmed nas navdajala. Hvala Bogu! vresničila se je in vže prva pevška vaja, ki se je vršila pred zadnjim zborovanjem pod vodstvom pevskega voditelja gosp. Vaude, je pokazala da imamo v našem okraju tudi, kar se tiče petja, izvrstnih moči, katerim ne manjka drugega kot jedino le marljive vaje. Pesmi, ki ste bili za zadnjo pevsko vajo odločeni, ste „Slovenski svet“ (Volarič) in „Želje Slavjana“ (Hajdrih). Ker so se sekirice vže prej posameznim šolam v okraju doposlale, smo omenjena dva zbora kar skupno popevali. Seveda je trebalo tu in tam še pila, vendar pa smemo z vspehi v obče zadovoljni biti mi kakor tudi gospod vodja. Le tako naprej!

Na zdravo in veselo svidenje tedaj dne 2. maja na Humu! Kosi.

Ptujska okolica. Novo življenje, novo delovanje se je pričelo v naravi; novo življenje, novo delovanje pričelo se je tudi v učit. društvu Ptujskega okraja. To svedoči zadnje zborovanje 4. t. m. v okoliški šoli.

G. predsednik otvori vže zborovanje s tem, da izraža veselje in zadovoljnost nad lepim številom zbranih učiteljev. Bilo jih je namreč 24 navzočih. Predsednik nam predstavi g. Ivana Balon-a, vodjo ameriških trsnic v Halozah, in g. Alojza Pogruje-a, podučitelja z Hajdine, kateri tudi ob enem pristopi kot ud Ptujskemu učit. društvu

Namesto Kavkler-jevega govora sledi predavanje g. I. Balon-a o kulturi ameriške trte. Zanimivo in poučljivo predavanje je omenjeni g. podpiral s praktičnimi poskusi in primernimi podobami ter je žel živahno pohvalo.

Na občno željo še potem govori g. Balon o stroju, kakor tudi o pripravi snovi, s katero se škropi gorica proti glivici.

G. Možina omenja ob tej priliki, da bi naj učitelji svetovali kmetom, si take stroje omisliti, kakor jih tudi o rabi taistih poučevati.

Povdarjajoč, da so se navzoči v eni uri več naučili kakor da bi celo debelo knjigo prečitali, — se zahvali g. predsednik za naklonjenost g. I. Balon-u, ter ob onem želi, da bi nas tudi nadalje ne pozabil!

Zaradi majnikovega izléta se je po raznih nasvetih ukrepilo, da se naredi izlet 2. maja k. sv. Urbanu, kjer se bode zborovanje vršilo. Pri slovesni sv. maši bodo učitelji peli Nedved-ovo mašo „Slava stvarniku“. Skupni obed bo v gostilni g. I. Mariniča.

Znano je, da se morajo pobotnice 3 dni pred izplačanjem davkariji poslati. Nekateri g. učitelji so pobotnice poslali po pošti kot poštnine prosto, uradno reč. Morali so torej kazni plačati. Zraven tega še morajo plačati po 50 kr. onej osebi, ki jim denarje od davkarije prinese. To dela sitnosti in nepotrebne stroške, zato se je sklenilo se pri okraj. šolsk. svetu pismeno pritožiti ter ga prositi, da ostane vse pri starem, ali pa če to ne gre, naj se dovoli, da se pobotnice smejo davkariji pošiljati poštnine prosto (portofrei.)

Sedaj povzame besedo g. Ivan Strelec, ki ob Vel. noči zapusti ptujski okraj ter se zahvaljuje za zaupanje, katero so imeli g. kolegi skozi leta do njega. Zagotavlja tudi, da se bo z veseljem spominjal trenutkov, katero je med njimi preživel. G. predsednik govori potem v kratkih besedah o zaslugah g. Strele-a ter obžaljuje da izgubi društvo tako delavno moč. Navzoči pritrdijo tem besedam z donečim „živijo“. Potem se zborovanje zaključ z občno željo: Na veselo svidanje še v obilnišem številu pri majnikovem izletu!

Miroslav Šijanec, tajnik.

Dobova. Brežiško-Sevniško učiteljsko društvo zborovalo je letos prvokrat dne 4. aprila v Vidmu. Predsednik g. J. Mešiček otvori zborovanje izrazujoč globoko sožalje o nenadomestljivej izgubi, katero je morala s smrtjo prestolonaslednika Rudolfa prenesti prevzvišena cesarska habsburška hiša. V znak sožalja pričujoči vstanejo.

Nadalje nam g. predsednik naznani, da je v obče poznati šolski prijatelj, častiti gosp. dr. Guidon Srebre, odvetnik v Brežicah, našemu društvu precejšno število muzikalij podariti blagovolil, za koji blagodušen dar se častitemu gosp. doktorju javlja najiskrenejša zahvala.

Zapisnik zadnje seje se prečita in odobri. Učni poskus, „Praktična obravnava telurija“, prevzel je bil g. J. Mešiček. S pomočjo telurija razkladal nam je govornik prav nazorno in temeljito, kako se naj ta stroj vporablja ter na kak način naj se pojmovi tolmačijo, da postanejo učenecuumljivi.

Po daljšem razgovoru sklenilo se je na predlog gospoda A. Skalovnik-a v tej seji, da društvo pristopi k „Zavezi slov. učiteljskih društev“. Za delegata k „Zavezi“ sta se odbrala gospoda E. Slane in A. Skalovnik.

Z veseljem se mora priznati, da vlada med večino udov našega društva sedaj vsestransko zanimanje za društvene zadeve, vsled česar se smemo nadejati vspešnega delovanja za naprej. J. Stante.

Slivnica pri Mariboru.*) Dne 24. febr. je umrla v Slivnici soproga tukajšnjega nadučitelja, gosa Frančiška Pestevšek, roj. Tribnik, učiteljica ročnih del, 32 let stara. Enoletni tečaj za učiteljice r. d. v Mariboru 20. jul. 1875 z dobrim spričevalom izvršivša, nastopila je 1. nov. 1875. leta službo v Slivnici, ter tam do prerane smrti najplodonosnejše podučevala. Ranjka je bila spretna učiteljica r. d., izvrstna pevkinja, posebno cerkvenega petja, izurjena igralka glasovirja, veščakinja vrtnarstva in skrbna mati. Sijajnega pogreba, dne 26. febr. so se vsi učenci, farmani, posebno nekdanje bivše učenke, gg. sosedni učitelji in učiteljice i. dr. obilno vdeležili. Po prerano umrli žaluje mož z dvema dečkoma. Ohranimo jej blag spomin! N. v m. p.!

Od Pohorja. (Miha Urban †) Zopet je pokosila smrtna kosa enega iz naše vrste; ostavil nas je Miha Urban v petek 22. marcija ob 1/8. uri zvečer še le v 23. letu svoje dobe. Rodil se je ranjki v Vuherdu l. 1866. od poštenih in spoštovanih kmetskih starišev. Dovršivši doma ljudsko šolo podal se je v Maribor, pripravljat se za učiteljski poklic, kateri ga je toliko mikal, da je tako po sprejemu spričevala zrelosti kot suplent prevzel javni posel na šoli Sv. Ilja blizo Slov. Gradca. (L. 1885). Oktobra i. l. nastopil je podučiteljsko mesto v Doberni pri Celju, kjer je ostal do novembra l. 1888. Že več časa je bolehal a vedno vestno opravljal svoje delo. Toda jesen prisilila ga je, prositi za trimesečni odpust, kateri se mu je tudi dovolil. Nekaj dni prebil je v celjski bolnišnici, potem se pa podal domov v Vuhred k svojej dragej materi, ter tukaj pričakoval ozdravljenja. A zamanj, jetika ne zaprinaša. Revez je vedno upal in se močno veselil nove učiteljske službe v Čadramu, za katero je bil že imenovan. Zasijalo mu je lepše solnce.

Ranjki bil je marljiv in vesten učitelj, ter odkritosrčen in blag tovariš. Prav veselega in dobre volje pa ga nisem videl nikdar; bil je vedno tih, miren, zadnje leto nekako žalosten. Trditi smem, da sovražnika ni imel. Kako priljubljen je bil v svojem rojstnem kraju, kazalo se je pri pogrebu, ki je bil dne 24. marcija ob 3. uri popoldne. Mnogi prekrasni venci darovali so se mu, spremljalo ga je k zadnjemu počitku mnogo ljudstva od blizu in daleč: sprevod bil je sijajen. Marenberško pevsko društvo zapelo mu je prav lepo in ganljivo nadgrobnico ter tešilo žalujoča srea. — Lahka mu zemljica! L. K

*) Po naključbi zakasnilo.

Na grobu Viljemine Čížek-ove.*)

Vstajenja god obhaja spet narava,
Obseva žarno jo pomladno-jasni dan;
V zelenju, cvetju kmalu vse bo klilo —
Oh, ti pa že k počitku šla si v grob
temán.

Tovarišu nam vrlemu družica
Ti zvesta, vzgledna mati ljubljenih otrok
Prijazna v gostoljubju nedosežna —
Zakaj te yendar je od nas zahteval
Bog!

Oj, sladko spí, vživaj slasti rajske,
Saj bila si jih vredna, blaga žena ti!
Spomin na te in tvoje vse vrline
Ohranjen v sreih naših vedno naj živí.

Pač bila ti pred vsem najbolj pri srei
Odgoja tvojih nam vsem dragih je
sinôv;

Zato pa si imela dní že srečnih,
In v delež ti ostal nebá je blagoslov.

Prezdgodaj dan se tvoj v zaton je
nagnil.

Večer njegov ti hranil je še mnogo nad;
Pa včakati ni bilo več ti dano,
Da bi te truda radostil popolni sad.

Jos. Pintar.

Novice in razne stvari.

[Središki in humski krajni šolski svet] podajata podučiteljem poleg brezplačnega stanovanja s kurilom še hišno opravo, ki si jo posebno prov. podučitelji mnogokrat težko spravijo. To je gotovo lepo in želeli bi, da bi ta dva krajna šolska sveta povsod posnemovalcev našla!

[Šolo zaprli] so v Ločah pri Konjicah, ker so se onda začele osepnice.

[Za zgradbo Fran Levstik-ovega spomenika] se je osnoval v Velikih Laščah poseben odbor, kateri nabira doneske za napominani spominek. Želimo slav. odboru najboljšega vspeha ter ga priporočamo slov. občinstvu zlasti tudi zavednim slovenskim tovarišem našim, da ga podpirajo v njegovi nalogi, kolikor le morejo.

[Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda] poslalo je „Slov. Nar.“ s prošnjo za natis naslednjo notico: „Družbi sv. Cirila in Metoda“ so poslali Mariborski bogoslovci znatno svoto 100 gld. Če bo naš mladi naraščaj tako značajno znal stati za vero in za narod ter s tem za vse vzvišene ideale človeštva — potem blagor ljudstvu, kjer bo de za nekaj let taka mladina seme Božje besede ter seme ljubavi do ožje in širje domovine sejala mej tem narodom, ki deluje zanj družba sv. Cirila in Metoda. — Prestopimo poročajoč to veselobo sredi izmej naše nadobujne mladine prav k nekaterim najmožatnejim podslombam našega rodu. V Zagrebu bivajoči častiti rojak, vseučilišni profesor dr. Celestin, tudi ni nemal prijatelj naši družbi. Leta 1886. 10 gld., leta 1887. 5 gld., leta 1888. 10 gld. in uprav te dní za leto 1889. 20 gld. nam odposlavši nam je vsakokrat želel od srea, da bi se širil družbin delokrog. No! veleučeni rojak naj se le veseli. Širi se ter širi naša družba in znatno se razširi se prav vselej potem, ko je prestala kak neosnovan naval, ki načelnístvo vselej zaboli v srce — a zapomnijo naj si klevetniki! — vselej ob jednom navda s toliko živjim navdušenjem za dalnje plemenito delovanje. — In če pogledamo ob tej priliki še proti severu v Igľavo, živi nam tu zopet drag prijatelj. Tamošnji profesor dr. Primožič daruje vsako leto 10 gld. kot svoj Cirilo-metodijski obulus naši družbi. — Taka torej je naši družbi napram naša vrľa mladina in naše trdno moštvo. Bog pa poživljaj oboje: poslušajoče in učeče Slovenstvo ž njim družbo sv. Cirila in Metoda.“

*) Viljemina, supruga nadučitelja Jos. Čížek-a in učiteljica ročnih del v Pilštanju, umrla 26. marcija 1889.

(Prebivalstvo Evrope.) Število ljudi v Evropi se je od začetka tega stoletja skoraj podvojilo. Kakó narašča prebivalstvo, razvidi se iz sledečega: l. 1800. bilo je ljudi 175 milijonov, l. 1830. vže 216 mil., l. 1860. vže 289 mil., l. 1880. — 331 mil. a l. 1888 350 milijonov. Po poročilih angleškega statistika prof. Mulhalla, je poprečno število otrok od jednega zakona po pokrajinah Evrope: na Irskem 5·20, v Rusiji 4·83, v Španiji 4·65, v Italiji 4·54, v Škotskeji 4·46, v Nizozemskeji 4·22, na Švedskem 4·12, v Nemčiji 4·10, v Angliji 4·08, v Avstriji 4·04, v Belgiji 4·04, v Švici 3·94, v Ogrskeji 3·70, v Danskeji 3·61 in v Franciji 3·03.

(Število Srbov.) Po časopisu „Srbstvo“ je vseh Srbov 7,200.000 duš in to v kraljevini srbskeji, v Črnigori, Stareji Srbiji, Macedoniji, Bosni, Hercegovini, Dalmaciji, Sremu, istočnej Slavoniji, Banatu in Bački. Po véri je pravoslavnih 6,350.000, Mohamedancev 430.000, rimsko-katoliških 400.000, skupaj 7,200.000 duš.

[Konec naše zemlje.] Po trditvi zvezdarskih matematikov je pričakovati konec naše zemlje v 70,500.124 letih. Da se solnce neprestano zmanjšuje, opazovali so vže stari zvezdogledi, in je to tudi povsem naravna stvar. Solnce mora enkrat popolnoma vgasniti. Helmholtz je proračunil, da, kedar postane takó gosto, kakor naša zemlja, zamore solnce svetiti celih 17 milijonov let z izdatnim žarom. Konec naše zemlje je neizogiben in sicer jo pogoltne solnce, kateremu se, če tudi polagoma, vendar neprestano približujemo. Ker pa ležita premičnici Merkur in Venera bliže solncea nego naša zemlja, zadene njuji tudi ta osoda poprej in naša zemlja pride na vrsto še le takrat, ko imenovani premičnici raz obzorja zgineta. Dotlej pak preteče še 70¹/₂ milijona let.

Spremembe pri učiteljstvu.

Gosp. Franc Bračič, učit. v Št. Vidu nad Planino postal je nadučitelj, g. Fran Rozman, poduč. v Št. Lu pri Turjaku pa def. učitelj, oba na svojih mestih. Za def. podučiteljico v Št. II pri Turjaku pa pride gđ. Lojza Dominkuš, sedaj podučiteljica pri sv. Martinu ob Paki. — Gosp. Martin Gobec, učitelj v Svetinjah, dobil je učit. službo v Brezulah (ne pa g. Ivan Weixl, kakor se je pred kratkim napačno poročalo); gosp. Fran Kranjc, pomočni učitelj v Rušah postal je prov. podučit. v Hočah; gosp. Armin Serajnik, suplent pri sv. Miklavžu (okr. Laško) prišel je za pom. učitelja v Dobrno; pri sv. Miklavžu pa je gosp. Anton Špan, ki je bil dalje časa radi bolehnosti na odpustu, zopet svojo službo nastopil.

Naznanilo.

Prva preskušnja sposobnosti za splošne ljudske in meščanske šole v tem letu se prične v Mariboru v ponedeljek, dne 6. maja ob 8. uri zjutraj.

Oni, ki nameravajo se oglasiti k preskušnji, opozarjajo se na člen II 1, oziroma na člen III 2 izpitne naredbe z dne 31. julija 1886.

C. k. r. preskuševalna komisija za splošne ljudske in meščanske šole v Mariboru, dne 1. aprila 1889.

Jurij Kaas, tačasni ravnatelj.

NATEČAJ.

Štr. 136.

Podučiteljsko mesto.

Na četverorazredni ljudski šoli v Sevnici se umešča začasno vstanovljeno podučiteljsko mesto z dohodki III. plač. razreda.

Prosilci za to službo naj svoje redno obložene prošnje vložijo predpisanim službenim potom do 30. aprila t. l. pri krajnem šolskem svetu v Sevnici.

Okr. šolski svet v Sevnici, dne 21. marseja 1889.

Predsednik: **Dr. Wagner s. r.**